

Unația seú legea a treia.

Intre anii 1698 și 1700, o parte a Românilor din Transilvania s'au unită cu Biserica de Roma. Acestă actă, provocată de circumstanțele politice ale fraților noștri din Austro-Ungaria, a devenit mai în urmă cauza a multor neînțelegeri și dispute între frați, și el s'a numit de Români ortodocși *unație seú legea a treia*. Tratatul, care urmăzează, și care este o dispută teologică între uniți și neuniți, reprezintă agitațiunile Românilor pentru acestă actă din anul 1746. Acestă scriere, după opiniunea noastră, arată gradul de cultură teologică la Români din acestă epochă, și el nu trece peste știința ritualului. Pre lungă aceste, mai reprezintă limba timpului, în care s'a scrisă, și lipsa de termenii teologiei din limbă. În fine acestă tractat, își are valoarea sa și chiar pentru cuvântul, că el este la Români unica piesă literară în felul seú, adică tractat teologic, și tot-o dată reprezintă și animositățile, ce cu unia se născuse între Români. Noi însă nu prescriem astă-đi acestă tractat, de cât valoarea lui literară și îl prezentăm aici, ca pre ună productă altă limbă din prima jumătate a seculului al XVIII-lea.

Acestă piesă literară este născută în Făgăraș și are de autor un popa Vasilie, care a lucrat-o, pentru a reprezenta Românilor din Țera românească diferențele, ce separă pe uniți de neuniți. Noi am găsit-o în biblioteca mănăstirii Căldărușeni și ea aici există în două exemplare, intercalate între alte piese din literatura monahală și în starea de manu-

scripte. Diferințele între cuprinsul ambelor manuscripte le vom nota la locurile respective, iar aici observăm, că ambele manuscripte nu sânt din aceeași epochă. Unul în octavo mic, judecând după scrisoarea lui rondsă, și textura chărtiei, se vede a fi producțiune a seculului al XVIII-lea, iar al doilea, fiind în cvarto mic, pare ași avea originea pre la începutul seculului curent. În genere, prevenim pre lectorii noștri, că ambele manuscripte nu prezintă diferențe mari și ele vor fi mai bine apreciate de lectorii noștri la locurile respective.

Archim. Ghenadie Enăcenu.

Intrebări și răspunsuri pentru legea a treia, ce s'au izvodit, (a) adecă unia, în țera Ardélului.

Uniții grăesci : Molitvelor (b) vóstre, cinstiților Preoți și Ieromonachi (c) și a totă rónđuela Bisericei grecesci, dintru totă cinstită eparchia Făgărașului, uniți seú neuniți, dela milostivul D-đu totă binele celú fericitú să vé dăruiască pururea vé poftescú.

Alta cu venirea óre-când, óre-căruia călugerú monachú, anume Visarion, (d) s'au arătat în protiva noastră preoților celor uniți, precum s'au aflat și se află și pene acum îndoială multă întru mulți diu molitvele vóstre și tocma necredință, cum că n'ar fi adecă unia noastră credința cea dintăi și pravoslavnică a Bisericei grecesci, tocma de la Răsăritú. Iată fraților acestú lucrú doveditú întru noi și tuturor fórte luminatú, cunoscutú dintru multă stricare perirea norodului nostru creștinescú, s'au făcutú și se face.

Ne-uniții grăesci : Molitvei tale cinstite protopópe, și cinstiților preoți a totă rónđuela Bisericei ceí de a treia, unițesci (e) dela Milostivul D-đu totú fericitul bine amândurora bunătăților să vé dăruiască pururea vé poftimú. Iar pentru acelu óre-care călugerú, anume Visa-

(a) Vorba izvodi este de origine slavonă și la Români cu sensul de a inventa.

(b) Molitva este vorbă slavonă și înseamnă rugăciune. La Români pene la începutul seculului curent, se întrebuința în loc de cucernică.

(c) În unul din manuscripte terminațiunea acestei vorbe este în și; adecă ieromonachi.

(d) Archimandritul Visarion pare a fi unul din călugării mănăstirilor române din Principate, care a cutreerat totă Transilvania cu scopul, de a înfrunta pre frați pentru unia.

(e) Atragem atențiunea lectorilor noștri asupra calificativului unițesc pl. unițesci. Pre lângă aceste aici Biserica antăia reprezintă pre cea ortodocșă, a doua pre cea romană și în fine Biserica a treia pre cea uniată, seú mai aproape de manuscript, unițescă, seú și unația, cum se va vedea mai jos.

monachū, diceți molitvele vóstre, că au fostū rēu protivnicū uniților. Pentru acésta noi așa scimū, că n'au fostū monachū, ci au fostū Ieromonachū și archimandritū și bunū vestitorū și slugă lui Christos D-deū, și trāmisū dela D-deū, ca și Iona prorocul la Nineviteni. Ci precum pre Iona nu l'au suferitū marea, ci l'au înecatū, așa și lumea acésta pre acesta l'au înecatū, precum Ioan gură de aurū dice, că tot-dé-una marea are obiceiū de înecă mărgăritarul, iară mortăcinele le scóte afară; așa și lumea acésta pre ómenii cei buni și sfinți îi înecă trupesce, iar sufletesce trăiescū; iară ómenii cei rēi și vicleni ei trăiescū și au cinste și vremelnică procopséla spre peirea lor. Iară cum că unia vóstră bine să sciți, că nu e adevărată, și nu e ca cea dintăiū, când Biserica Rēsăritulū cu a Apusului era tot-una, dupre cum vomū răspunde la fiește care pofță a Molitvei tale, ce urméză înainte.

Uniții grăescū : Insē pentru luminarea nóstră și îndreptarea a tuturor de obște, și mai vėrtos pentru neperirea némului nostru norodū, acésta după mai marea mea datorie protopopéscă eū numitul mai de jos făcēndu-o, întru numita eparchie a Făgărașului am voitū a o trāmite (a).

Ne-uniții grăescū : Insē noi celor, ce ne ținemū de părintésca lege, datā noi dela sfinții apostoli și întemeiatā de șepte sfinte sobóră a tótă lumea și a totū némul nostru. Strāmoșii, Moșii, părinții noștri, au muritū în trānsa, acea nouă tária și luminarea și îndreptarea și voimū să murimū și noi în trānsa. Iară îndemnarea milostivirei tale o socotimū în tunecare și resvrătire și a-ți da răspunsul ai voitū (b).

Uniții grăescū : Nu este nici o îndotală, sēu necredință, fraților, nici de cum, cum că au fostū Biserica grecéscă cea mai dintăiū și pravoslavnică întru multe sute de ani. Unitus'au una cu Biserica Romēi dela Apusū, pentru că însuși Biserica acea dela Rēsăritū cea grecéscă, cu pravila, sēu cu sfințele sobóre din tótă lumea și eatā la okii tuturor mărturisesce și ne arată, pentru aceia din preună toți și credomū tot-dé-una, cum că au fostū așa adevăratū (c).

Ne-uniții grăescū : Ba nu au fostū așa, precum voi acum v'ați unitū, ci era Biserica tot una așa datā, ustavul (d) ei, precum ținemū noi acum, și posturile tot una, precum fericitul Papacsis (e) și se ținea ustavul Bisericei în Roma, ca și în Tarigrad și posturile le ținea apusenii, ca și Rēsăritenii; așjiderea și Mercurea și Vinerea. Iară acum

(a) Pre marginea ambelor manuscripte, în dreptul acestei pericope, este scrisū : „Dregătorul pre lege este lucrarea cea bună“.

(b) Aici pre margine se dice : „Dregătorul pre lege amăgitor dice, că ieste bunū“.

(c) Pre margine se dice : „Rēsăritenii și Apusenii au fostū tot o Biserică“.

(d) Vorbă slavonă și însemnéză prescripțiune, aședare, regulamentū.

(e) Papa Sicut.

papii vostri au stricatū o(u)stavul Bisericei, și din câte slujbe ținea Biserica nóstră, ei au lāsātū numai Evangelia și posturile le-au stricatū, și mănēncă Sāmbāta postū, ca ovreii (a) și Mercurea și Vinerea dulce întru necinstea lui Christos. Dar acésta nu puteți cumósce voi uniților cu socotéla vóstră cea înțeleptă, ce felū de unie este la voi; căci când veți fi uniți adevărat, trebue să nu faceți pascele cu ale Grecilor o datā, și să nu postiți cele patru posturi de preste anū și Mercurile și Vinerile; și să lepădați octoichul și cele doē-spre-dece Minee, și cėslovul din Biserică; așjiderea și Triodul și Penticostarul și să le înkideți să stea, precum și papa al vostru face, și atuncea veți fi uniți adevărați. Dar așa precum sūnteți voi acum nu sūnteți uniți, ci amăgiți și ne scrieți noi din S-ta pravilă, și pravila papa al vostru o au călcatū. Că ia vedeți ce serie pravila : Cine nu va posti cele patru posturi de preste anū, sēu Mercurile sēu Vinerile, de va fi preutū, să i se ia darul, iar de va fi mirēnū să se afuriséscă. Și iarăși cine va posti Sāmbāta, fōrē numai în Sāmbāta pascilor, să fie anatema. Ci veți, cinstite protopópe, că te laudi cu pravila, și pravila este, că-i ia darul al papei al vostru și-lū și afurisesce și-lū dā anatemei și nici popā să fie, nici mirēnū sdravanū. Iară voi uniților nu sūnteți nici în legea papei, nici într'a nóstră, ci sūnteți creștini, precum serie la Apocalipsis cap. III list. (b) 15. Nici ești caldū, nici ești rece, mai bine ai fi rece, decât caldū, că voitū să te borăscū (c) din gura mea, pentru că săracū ești, și orbū și golū. Ci ne mirāmū de voi, că vė siliți să beți apă din fōntānă sēcă; ne scrieți noi mărturii din pravilă. Iar vedeți, că pravila afurisesce pre papii, cari o au călcatū. Ce bunū glasū are și toba dar din lāuntru e plină de vėntū; așa și cuvintele de cătrē voi, din afară se vėdū frumósce, iar din lāuntru puterea lor ieste, ca vėntul de subțire. Mai dicei, că noi ne-am lepădatū de papa, ba nu; că noi nu sūntemū ca luteranii, sēu ca calvinii, cari ei s'au lepădatū cu adevăratū și pe semne și aceștia se vorū fi scărbitū de ceva. Ci scimū, că sciți, dar noi pēnc la papa Formos îi cinstimū și îi prāznuimū (d) și kipurilor lor ne înkināmū și cu dragoste le sārutāmū. Iar aceștia, ce sūntū acum, ce s'au lāsātū de părintésca lege dintr'atātea sute de ani, și s'au făcutū a treia lege, cum le place lor. Noi încă ne lepădamū de ei și de dogmele lor. Ci să faci bine, să nu mai scrii de acésta, că cu adevărat nu te vomū asculta (e).

(a) Autorul a voitū să dică, ca ereticū. Bogoniliū ținēu postul Sāmbetei.

(b) Listū este vorbă slavonă și însemnéză foie, aici cu sensul de versetū.

(c) Terminū figurālū al timpului, întrebuintatū cu sensul de combatere.

(d) Aici se observă lipsă de sciință din partea autorului în materiū de istorie bisericéscă.

(e) Pre marginea a acestei pericope, rocapitulațiunea sună : Rēsăritenii și Apusenii au fostū o Biserică, insē nu cum țineți voi acum.

Uniții grăescă : Biserica acea dela Răsărit, cea grecă, toți răsăritenii cei neuniți, seș de acum cu Măcșim Peloponisenul (cap. I st. 1) tuturor astăzi mărturisește, cum că pentru această pricină iar s'au desunită de către Biserica Romei dela Apus, căci a poftit și poftesece papa, dăcă cel dela Apus, să fie în totă Biserica lui Christos căsta vedută capu mai mare, seș în locul lui Christos pre pământ și dăcă aceștia ne-uniți, fraților, cum că acesta o poftesece el, căci dăce el și cu ai seși numai; căci că acesta o au avut și Apostolul Petru, dată dela Christos preste Apostolii seși (a).

Ne-uniții grăescă : Ba noi ne-uniți, adevă răsăritenii, nici într'unu kipu nu ne lăudăm cu Măcșim Peloponisenul, că Măcșim au fostu unu dascălu și precum au găsit adevărul în S-ta Scriptură, așa au scris. El (b) bine, Măcșim au fostu răsăriten și fiindu trasu de dragostea legei au scris. Dar lăngă acesta citiți și cartea lui Barionușu (c) Episcopul de Franța, și veți vedea cum ocărăsece pre papii cei, ce n'au ținutu și nu țină dogmele papei lui Leon, acesta au fostu apusenul al vostru de vechulesce. Iară de poftesci papa să fie capu vedutu, ia să vedeți la cea, ce au poftit cinste dela Christos, aceștia au fostu fiii lui Zevedei Iacov și Ioan, cându au auditu pre Christos dăcend : „Iată ne suim în Ierusalem (Marc. cap. X) ei au socotit, că Christos merge să fie acolo împărat, și înteu maica lor au grăit către Christos, dăcend : „Invățătorule, voiu ca să fie acești doi feciori ai mei unu de-a dreapta ta, altu de-a stânga întru împărăția ta. Apoi au grăit și ei amândoi de față și au disu, voim, ca ce vomu cere să ne faci noi. Dar ia vedeți ce răspunde Christos, eu mă sui în Ierusalem să mor, iară nu să împărătesc, pentru ca să mă pironesc pre cruce, iară nu ca să sedu pre scaun, pentru ca să mă încununez cu spin, iară nu cu cunună împărătescă. Iară Petru audind aceste, forte i-au părutu rău și au disu, blând țic, Dămne, să nu fie țic aceste; iară Christos au disu : dute dinapoia mea satano, că și tu nu poftesci să mor. Dăceți, că ați lăsatu tate și ați venit după mine, apoi de ce cereți slava și cinste și diregătorii. Iată la mine au venit norodele să mă ăea, să mă facă împărat, și eu am fugitu, ia vedeți Christos ce grăesce și papa ce poftesece. Aicea se vede, că este mai obraznicu papa, de cât Petru și mi se pare că va să audă și el, du-te dinapoia mea satano, că nu scii ce poftesci. Cinstite Protopope, mai citește și cartea lui Constantin Panaghiot, că au avut multă întrebare cu Ivan Azmi filosoful, kipul Papei Grigorie înaintea împăratului Andronic Paleologulu. Mai vedeți, ce mai răspunde Ivan Amzi mai

pre urmă dăcend : așa acum credi, viu Domnul D-șeu, că pre larg am înțelesu, că credința Bisericii răsăritului este curată și nevinovată, tare și neclătită; adevă ne plecată în nici o parte. Decă acum au fostu în totă partea Apusului filosofu mai mare, de cât Ivan Amzi ? Nu cred, că va fi. Iară cum că stăpânirea, carea o poftesece papa o au avut și apostolul Petru, dată dela Christos preste Apostolii, și numescu apusenii temeiu, pre care s'au zidit Biserica ? Ba nu. Că veți, ce dăce Christos mai sus pentru aceia, ce au poftit stăpânire ce le răspunde ? Christos le arată morțe și munci, și spin (Corint. cap. III st. XIII). Iară cum ca să fie apostolul Petru temeiu nici cum se pôte; că dăce apostolul Pavel, pentru că altu temeiu nimene nu pôte pune, de cât care este Christos. Iară de faceți mai temeiu pre apostolul Petru, de cât pre Christos, bine pôte fi și apostolul Pavel, că au scrisu nimicuri; bine, decă nu credeți pre Pavel, vedeți ce dăce Christos, (la Luca cap. III) „Iară între voi ucenicii mei nu va fi așa, ca să stăpâniți unu pre altu, pentru că acesta este dată păgânilor, iară voi toți frați sunteți. Ci vedeți, că în locu să cinstiți pre apostolul Petru, voi îlu asemănați păgânilor ? Iară cum că apostolul Petru era, ca o gură a apostolilor, grăia mai nainte și ședea mai înainte pentru cinstea bătrânețelor și noi așa îlu cinstim după bătrâneța și îndrăsnire, iară nu după daru (a).

Intreții la lege, adevă uniții grăescă : Iar acesta dăcă latinii acum, cum că ar fi făcutu Domnul Christos pre Petru mai mare preste apostolii seși, seș cum că ar fi datu lui ceva mai mult, de cât celorlalți apostoli, au mult au puțin dăcend. Iar aceștia ne-uniți tot cu Măcșim Peloponisenul (cap. III, st. 2) : cum că nu se vede nicăiri în D-șeasca Scriptură nici în cea veche, nici în cea noă, iară nici în cei ce au rămas în locul apostolilor tălcuitori Scripturilor. Acesta nu o au simțit nici o dată (b).

Ne-uniții grăescă : Măcar că dăcă Latinii așa pentru apostolul Petru, cumcă Apostolul Petru să fie mai mare de cât cialalți apostoli, pentru acesta ne sfim noi ne-uniți, iar cu Măcșim Peloponisenul ne lăudăm, ba de acesta să ne ertați înțeleptilor latinii, că noi nu ne lăudăm cu Măcșim, ci cu Christos, care au disu către ucenicii seși, ori care poftesece să fie între ucenicii mei mare, să fie tuturor slugă și acesta o audă și Petru, și de ce nu dăcea, nu așa Dămne, pentru că ai disu să fiu eu mai mare, ce tăcea, că îi era frică, că-lu va face iar satană, ci de ar tăcea și latinii de acesta, bine ar face, pentru că pre apostolul Petru l'au trimis Christos în limbă să dăce : pace voi, iar ei îlu facu gâlcevitor și în cărțile noastre acesta nu se găsece, să se fie

(a) Recapitulațiunea de pre margine : Răsăritenii s'au desunită de către Apusenii

(b) O vorbă întrebuințată până acum în două locuri cu sensul deci.

(c) In loc de Baroni.

(a) Recapitulațiunea acestei pericope sună : Ba nu Răsăritenii s'au desunită, ci Apusenii s'au lepădatu, ca și Nicolaiții; mare apostolul au fostu și Nicolae era decă au lepădatu, s'au făcute reticii.

(b) „Acea Biserică ne-unită tăgădușce unirea noastră“ este scrisu pre margine.

pogorâtă. Duchul numai pre apostolul Petru, ședându el în Roma și de acolo să fie trimisă el celorlalți apostoli; că ia vedeți, ce dice Christos: că voi să ședeți în cetatea Ierusalimului pînă ce ve veți îmbrăca cu putere de sus. Dar noi nu ne sfimăm nici de cum de sfântul și întru tot laudatul apostolul Petru, a nu-l prăzuui, ca pre unul din ceilalți; că de ilu vomu cinsti mai mult, ilu facem păgân și slugă după cuvântul D-lui Christos, și ne va fi păcatul (a).

Uniții grăesci: Decă ar fi, fraților, noi popii, care numai de 47 ani 87 de zile (b) acuma trecută în țera Ardélului ne-am unită cu Biserica Romei dela Apus, fiind pomeniți, adecă în legea și credința Bisericii grecesci dela Răsăritu, n'ar fi trebuit să ne lăsăm, adecă credința cea pravoslavnică dela Răsăritu și să ne unim cu Biserica Romei dela Apus. Dar noi popii, cei uniți am lăsat, fraților, ne-unia și am părăsit cu totul despre noi, pentru că am aflat și aflăm și tot-dé-una nu din cărțile, seú din Biserica Romei dela Apus, nici din cărțile dela Ardél, ci tocmai din cărțile Bisericii Răsăritului cea pravoslavaică, cum că atuncea, decă au fost Biserica grecescă dela Răsăritu tot-una cu Biserica a Romei dela Apus nu au fost ne-unia acésta credința Răsăritului de atuncea. Ci au fost unia seú credința noastră, pre care o ținem noi popii cei uniți acum. Și decă nu credeți acésta cum că au fost așa, căutați cărțile, numai în cazania de atuncea a ne-unitilor de acum în Iunie 29 zile și vedeți înși-vă popii cei ne-uniti mărturisiți credința noastră acésta (dicend), Christos l'au cinstit pre dînsul, și l'au făcut mai mare apostolilor; și mai jos iar dice: După învierea lui Christos, acestu apostolul Petru au stătit mai mare tuturor apostolilor. Vedeți dar, fraților, că nu-lu dicu numai latinii acésta, cum că au fost sfântul apostolul mai mare, seú capul S-șilor apostoli, nici numai noi popii cei ne-uniti. Ci adevăratu totă Biserica cea grecescă dela Răsăritu, ce au fost unită, seú tot una cu Biserica Romei dela Apus și pravoslavnică mărturisesce astă-đi, adecă tocmai popii cei ne-uniti tot pre acésta credință o tăgăduiți? Și decă tocma din scriptura acésta lumii o mărturisiți, cum că acésta nu se află nici într'o scriptură nici de cum? La acésta raspundeți acum, o fraților, decă aveți dreptate. Vedeți că nu greșesce, nici au greșit prea fericitul papă dela Roma cea veke? Ce au pofțit și poftesce el să fie capul în totă Biserica lui Christos? Seú în locul Sfântului apostolul Petru? Ce adevărat răsăriteni cei ne-uniti au greșit și greșesce și acum, căci s'au rumt și să desunesce de către Biserica Romei dela Apus, fără de lécu de adevăr, precum vedeți înși-vă cu okii.

(a) Acésta pericopă este fără inscripțiune.

(b) Alusiune la timpul unei Românilor din Transilvania, care, judecându du-
pre acésta dată, s'a petrecut la 1699 luna Martie 29 zile.

Iară cei nepriimitori de a treia lege, adecă cei neuniți raspunde: Rēu ați făcut voi, de v'ați lăsat părintesca lege; dar ce felu de bucurie veți avea voi în cealaltă lume, vedend pre strămoșii voștri și moșii și tot nēmul vostru de atâte sute de ani să fie în muncă, și voi să fiți la bine cei, ce vați unit de 47 de ani? O ticăloșilor și de treitor ocaimicilor (a) de cât părinții voștri! Ia auziți ce dice S-tul apostolul Pavelu: „Nimene nu va fi încununat, de nu se va munci de pe lege; adecă, nimene nu va fi încununat, de nu va munci în totu kipul să-și păzescă legea; adecă să păzescă toate poruncile legeri în totu kipul. Și cu adevăratu, bine diceți, că nu ar fi trebuit să ve uniți cu Biserica Romei, și noi dicem așa. Și aicea se plinesce cuvântul unui filosofu ce dice: gura vrēnd să mință, spune adevărul, așa și voi. Iară pentru că diceți, că ați aflat și aflați astă-đi și tot-dé-una, nu din cărțile Bisericii Romei, seú din cărțile vōstre uniților din Ardél, ci din cărțile cărțile Răsăritului, când au fost Biserica tot una. Atunci n'au fost ne-unirea acésta așa, pentru că nu se înălța papa pînă la atăta, nici izvodise (b) legea a treia, ce era o credință și Biserica Romei nu născă nimic, fără numai ustavul și soborul Răsăritenilor, și unia vōstră cēstă de acum nu iaste, ca a de atunci, precum v'am arătat la apostolul dintăiu: iară de diceți să căutăm la Iulie 29, dicend: că ar fi făcut Christos pre apostolul Petru mai mare preste cialalți apostoli, de acésta bine să știți, că Biserica noastră așa are obiceiul a lauda ori pre ce sfântu mai mult, precum vedeți la Genarie în 30 zile. Ca cei ce sînteți întocmai cu apostolul și lumii învățatori; și iarăși mai la vale dice: Pre sfinți și de D-đeu vestitori și propoveditori, căpitenia învățatorilor trei, Dōmne. Vedeți voi acum isprava vōstră, că Biserica laudă pre acești trei sfinți, întocmai cu apostolul Petru, încă îi face și căpitenii învățatorilor, adecă mai mare preste toți învățatorii Bisericii; cum ai dice, mai mare preste apostoli, că întăiu apostolul au învățat. Dar noi acésta nu o socotim de apostolul Petru, că scim ce dice Christos: (Luca cap. VII, st. 28) că din cei născuți din mueri, numene nu iaste mai mare, fără numai Ioan Botezătorul; numai cum am mai đis, Biserica așa are obiceiul în Sfânta Scriptură a lauda pre fiește-care. Vedeți că forțe ve rătăciți, precum și papa au greșit și greșaste, de au pofțit să fie capul la totă Biserica și au defăimat și s'au lepădat de cele 7 sfinte sōbore și s'au făcut el singur a treia lege, precum i-au plăcut. Precum vedeți voi cu okii, că s'au înălțat pînă la ceru și va se se pogore pînă la iad. Că nu-i ajunge a fi numai arhieru și papă, ci poftesce a se numi și D-đeu

(a) Vorbă slavonă dela окаянный = nenorocit.

(b) Dela slavinescuл изводять = a inventa.

pre pământu, adecă în locul lui Christos pre pământu. Așa au făcutu și Adam, că ajungea, că era în raiu și îndestulat de toate, și au disu, în să mîncămî din celî pomu ce sîntemî oprîți și vomî fi, ca nisce D-dei, și numai au gustatî și îndatî s'au vîdîtu golî și l'au scosî afară din raiu; și au cădîtu din cinste în ocară, ci pôte că și papa va păți așa, precum Adam. Și să vedeți ce scrie Sfîntul Ioan bogoslovul la apocalips: (cap. XVIII, st. 2) Cădu, cădu Vavilonul celî mare și se făcu locașî dracilor, și pază a totî duchul necuratî și acêsta se înțelege Roma, după cuvîntul al sfîntului Petru dîcînd (cartea lui Petru cap. V, st. XIII). Inkinăse voi Biserica cea din Vavilon și Marco, fiul meî. Și nu siliți să vî îndreptați, că bine vedeți căderea vîstră cu okîi.

Cei întreiți la lege, adecă uniți grăesci; Pentru că și fericitului și patriarchului al Romei cei vekî dela Apus, acêsta nu i s'au datî, sîu i se dă, precum dîseră cei mai de-asupra, cei neuniți, fîrte rătăciți, ci i se dă lui acêsta de către totî Biserica, și rînduiala Domnului Christos, precum și astî-đî întra cetași kipu și nu ca noi supt anatema și supt mare blestemî și procleție. Toema sfințitî pîrîntî ai Bisericeî grecești dela rîsăritu, care au făcutu și la soborul dela Sardia noi tuturor fîrte luminatî ne dovedescî, cum că au legatî și au întăritî să se țînă așa și nu într'altî kipu. Adevărat, frașilor, fîrte vî rătăciți. Așa au cređutî și mărturisitî Marele Vasilie, așa S-tul Grigorie bogoslovul, așa Sfîntul Ioan Zlataust. Așa marele Atanasie, S-tul Kiril. Așa Sfîntul făcîtorul de minuni Nicolae. Așa toți mucenicî de legea grecească dela Rîsăritu, cu cari vî lăudați voi acum. Adecă molitvele vîstre, popîi cei neuniți, împotiva nîstră acestor uniți, și vedeți, că nu noi, ci toema molitvele vîstre, popîi cei neuniți, stricați credința vîstră.

Ne-uniți grăesci: Nu ț'am dîsu mai nainte, de ce vî munciți să beți apă din fântîna sîcă, și ne arătați din pravilă și voi pravila o ați călcatî. De nu ai fi protopopu, te-ași lua în rîsu, o ôme, pentru ce iubesci deșertăciunea și grăesci minciuna? Cum iaî ajutoru dela cela ce l'ai ocăritî? și dîci, că nu se dă patriarchului Romei vrednicia preste toate, numai dela Latinî, ce dîci, că și dela Grecî, ba acuma numai dela Latinî. Că decă de vreme ce s'au călcatî papa și s'au lăsatî legea și au călcatî pravila și au stricatî chotarul sîbîrelor, vîdîndî că l'au pîrăsitî toți pentru izvodirile lor cele rele. Și s'au făcutu el 4 patriarchî și gîrdinarî (cardinali) de ai lui apusenî. Pre unul l'au numitî țarigradenul, pre altul alicsandrenul, pre altul ierusalimnenul, pre altul antiochenul. Și pre aceștia i-au aședatî pre scaune, și au făcutu legea și face și acum. Și poți socoti mîntea papei aceluia, că au fostu agerî, ca și șoimul și ușorî ca dropile. Că cunună pre ômeni, și acêia nu și mai vîdî muerile pîne morî. Adecă face patriarchu și

acêia nu și mai vîdî Bisericele pîne morî, nici le știe cum sîntî, nici scaunele acêlea. Vedeți, că numai dela Latinî i se dă lui oblăduirea preste toate. Ci ne mirămî de ce nu vî e rușine, ci vî lăudați tot cu pravila, și dîceți, că pre noi ne dă pravila anatemei. Dar ce am stricatî noi din pravilă? Au stricatamî noi chotarul paștilor, pre care l'au aședatî 318 pîrîntî? Precum vedeți, că și în anul de es-timpî, adecă 1746 (a) l'e-ați făcutu într'o đî cu jidovîi. Dar au stricatamî noi 4 posturi de peste anî, care le-au aședatî papa Csist (Sicst) cu sîboru? Dar Mercurile și Vinerele au mîncămî carne, cum mîncă ei? Dar au strămutat-amî noi sinăesarul, cum l'au strămutatî ei? Ce strămbătat amî făcutu Sfînteî pravile să ne dea anatemei? Că înșivî voi scrieți, că ce au legatî soborul din Sardia, să se ție așa, iar nu într'altî kipu. Dar noi așa îlî ținemî ne-clătî. De ce cotîți orbî Scriptura și v'afi rătăcitî? Și nu vedeți, că singurî voi v'afi datî anatemei? Și vați datî, spuneți de dreptate? Și voi de dînsa stați de parte. Și ne aduceți amînte de Sfîntul Marele Vasilie, și de Grigorie bogoslovul, și de Ioan Zlataust, și de Sfîntul Atanasie și Kiril și de făcîtorul de minuni Nicolae, așa de toți Sfințî Mucenicî din legea grecească. Ba nu cu vorbe protivnice, ci cu vorbe drepte, că noi nu numai acelora urmămî, ci și fericîților papi, căți au fostu pîne la papa frumosu, începîtorul eresurilor. Iar pre ceialaltî în toate Bisericele îi cînstimî și îi fericimî, iar numai voi i-ați ocăritî, că le-ați stricatî dogmele lor și v'afi întăritî întru slăbicîunile vîstre. Ci vedeți, noi facemî împotriva sfințîlor, sîu voi? Vedeți, că nu noi, ci toema frumos al vostru, ci voi v'afi stricatî credința vîstră, care o au întemeiatî 2230, de ateți Sfințî pîrîntî (b). Vedeți cu înțelegere, că ați stricatî credința acestora? Și v'afi amăgitî de bîrfelele filosofești și de vorbele omenești? Pentru carele scrie prorocul Isaia în kipul feței Vavilonului, grăînd: stăi dară cu vrăjitorî teî, și mută cerurile tale, cu care te-au învățatî din tinerețele tale. Cei ce ostenscî în sfaturî, cititorî de cele ai ceriului, să'fi spue ție cele ce se vorî întâmpla" (cap. VII, st. 12, 13). Deșertî filosofi după înșelăciunea citirei stelelor. Cari n'au fostu dela D-đeu descoperite Chaldeilor și Egiptenilor, ci dela singurî raiî draci, spre peirea celor, ce vorî crede lor; precum vedeți, că s'au întâmplatî voi acuma dela 46 de anî încîce.

Uniți grăesci: Inșe acêstă credința a nîstră numiți pîrîntî Sfințî grecești dela Rîsăritu nu o au luatî, frașilor, nimenî așa numai, sîu fîrî nici unî temeî din Sfînta Evanghelie, ci toema din credința, sîu

(a) Acêstă declarațiune a autorului ni probăză, că acêstă dispută cu uniți s'a scrisî în anul 1746 și prin urmare documentul nostru literalî represîntă faptele și limba de acum 137 anî.

(b) Un pleonasmî de expresiuni respectiv de vorba pîrîntî.

propoveduela S-șilor apostoli. Pentru că toți mărturisii, o fraților, dîcînd : propoveduirea apostolilor și învățăturile părinților Bisericeî, dîce, o credința au pecetluită.

Ne-uniții grăescă : Fôrte bine acum din gura ta te vei judeca singur. Dér decă au propoveduită apostolii și au învățat Sfinții părinți ai Sfințelor sobore, și au pecetluită credința, adecă legea, iată dar că nu era să se mai facă dar soborū, că s'au pecetluită. Că vedeți și acum cele scrisori, că decă să se scrie totăvorba, apoi se pecetlușee. Așa și atunci, s'au pecetluită, precum Biserica noastră cântă. Iar papii voștri de ce nu țin ? Ci au stricat chotarul și pecetluirea S-șilor părinți, și condacul acesta ei nici-odată nu'lă cetescă, ci'l țină înkisă în vivliotie, și voi vă laudați cu înkișii papii, și nu pricepeți, că s'au făcută papa al vostru acestă de acum mai sfântă, de cât cei vekî, și mai filosofă, decât acia. Și adevărat, că unde intră înălțarea, precum dîce înțeleptul Solomon, acolo și ocara. Ci ne mirămă, căci nu cunoșceți, ci vă laudați cu stricăciunile vóstre. Pentru că noi ținemă pecetluirea celor șapte sobore sfinte, iar papa al vostru o au ruptă și ca ună mădulară putredă s'au lepădată de sobore și mai rău de cât Arie ; că acela au stătită numai la 318 părinți în protivă, iar acesta stă în protivă a 2230, precum voi înșivă vedeți, precum v'am arătată voi mai sus.

Uniții grăescă : Pentru că pétra aceia, carea o au zidită Domnul Christos, cum că v'a zidi Biserica pre dînsa și porțile iadului nu o vor birui pre dînsa, Biserica aceia grecăscă cea mai dintăi și pravoslavnică a Răsăritului nu o au înțelesă, că răsăriteni ei neuniți și mai de curădu, adecă : cum ar fi fostă aceiași numai credința lui Petru osebită de dînsul. Ci sfinții părinți aceiași dela Răsărită, pre acea pétră au credut'o și ei și o au și mărturisită fôrte. Cum că au numită Domnul Christos pre însuși apostolul Petru, iară pre cialalți nu, și acésta este așa, de vreme ce popii legei greceșci dela Răsărită, uniți seú neuniți, cu o gură mărturisescă tuturor, (dîcînd) Pétra Christos pre pétra credinței, pre celă decât ucenicii mai mare i proci. Și Petre, pétra credinței ; și într'altă locă iarăși dîceți înșivă mai luminatū, pe Petru l'au kiemată Domnul pétră, asupra căruia dîce, că s'au întărită Biserica. Pentru care dar o stricați ? și o tăgăduiți molitvele vóstre, popii cei neuniți, toema credința molitvelor vóstre acésta, pre care altă dată o mărturisii ? Răspundeți la acésta o fraților.

Ne-uniții grăescă : O poluvernice ! dar ce'mi spu dintr'acestă condac și voi l'ați băgată în sacă ? Dîceți, că cei vekî ai Bisericeî Răsăritului n'au înțelesă să fie acésta pétra, ce au dîsă Christos singură credința lui Petru, ci Petru și'ți întăreșee eresul cu condacul. Așa facă și babele, care descântă, pomenescă șieale numele lui Christos și al Precistei ; că de nu ar pomeni așa, nimene nu le-ar kiema să mai

descante. Așa și voi dîceți, că cei vekî ai noștri n'au înțelesă, precum noi acuma ; dar nu știmă altă tâlcuitorî, fôră numai pre Teoflact și el așa dîce : că pre credința lui Petru s'au zidită Biserica. Citeșee și veți în tâlcuelă măcar fie și condacul acela bună. Ci ia luați séma bine, cum dîce pétra Christos pre pétra Petru. Că de ar dîce așa, ai vedea dreptate. Ci dîce Pétra Christos, adecă Christos iaste pétra cea din capul ungiului, pre care s'au zidită Bisericele. Că precum pétra cea din capul ungiului ține amândoe părțile casei, așa și Christos au tinută și ține amândoe Bisericele, cea veke și cea noă, și acésta noă, și acésta veke întemeiată pe credința lui Petru, cum mai sus am dîsă de cialalți apostoli. Au nu credea, că Christos iaste fiul lui D-șeu celui viu ? Cu adevărat toți credea, și pre toți ce zideșee Biserica, nu numai pre Petru. Ia veți ce dîce prorocul David, (psalm, 44 st. 18). In locul părinților tei, fost'au fiu tei, pune-vei pre dînsii boiarî prește totă pământul. Adecă în locul prorocilor, au fostă apostoli, și iată, că nu dîce prorocul, în locul părinților tei, fosta fiul tei, adecă numai lui Petru și lui numai să-i fie dată scaună, iară ceialalți să rămănă fôră scaune ? Iar de au grăită atunci numai Petru, după întrebarea Domnului Christos, i se cădea, ca unu mai bătrînă și mai grabnică la cuvântă și gura apostolilor ce era. Ci părăseșee a mai dîce, că facemă noi izvoditură, pentru că sfânta și maica Bisericeă a Răsăritului nu are acelă obicei să strice și să înnoiască, ci ține drept predania, precum au luat'o dela sfinții apostoli și dela sfintele sobore. Iar papa al vostru are obiceiă, din înălțarea firei lui, face în toți anii znovele, și strică și scade și sporeșee, ca ună mai mare, ce se are pre sine. Aicea vomă să te întrebămă și noi, o nepocăitule : De ce totă scriptura o faci mai rea și călcătore de lege ? Pre Z(j)ulian împărată au mai rău au fostă, decât Chostroi împărată ? și decât Dekie, și Neron, Vespesian, și Likie și Macsimian ? ba nu. Dar aceștia pentru că era idololatri și trebuia să fie răi după obiceiul lor. Iar Iulian au fostă creștină, și după mórtea unkiu-seú s'au călcată legea cea părintescă și s'au dată la idoli, pentru aceia l'au numită Grecii paravati și sêrbii zakonoprestupnică, adecă călcătoră de lege. Și la acésta podóbă de neuimire te apropii și molitva ta, cinstite protopópe, că t'ai călcată legea cea părintescă, după ce t'ai murită cei bătrînă și te-ai dată la a trea lege și cu totul ești necolaită. Ci răspunde o frate.

Uniții grăescă : Cunôșteți, dar de acum mai deplin și credeți și mărturisii tot-dé-una, cum că Biserica Domnului Christos are capă vedută în locul lui, pusă și lăsată nu de altul, ci însuși tocmă de Domnul Christos ; nu numai pêne au trăită apostolii, ci tocmă pêne în sfêrșitul lumii ; pentru că au dîsă : iată eă cu voi sîntă în tóte dîlele, pêne la sfêrșitul vécului.

Ne-uniții grăescă : Aici iară din gura ta te voră judeca slugă rea,

că ia veți, ce dice Teofilact : că nu numai apostolilor, sėu lui Petru singurő au făgăduițu Christos acėsta, că va fi cu dñșii, ci de obște și tuturor ucenicilor lui Christos, că nu era să trăiascē apostoli pēnē la sfēșitul vėcului. Decī și noi celor, ce vor fi dupō noi, au făgăduițu acėsta, și nu că dōră va să fie cu noi numai în vėcul acesta, iară dupō sfēșitū să nu fie. Ba nu iaste acėsta. Că mai vėrtos va fi și mai limpede atuncea și mai luminatū. O veți, polovernice, că Teofilact nu dice numai de Petru, cum diceți voi acuma de papa, să'l facă capū și nemortū, ci de toți apostoli și creștini. Decī, dāndū mulțămiță Domnului, celū ce și acum iaste cu noi, și totū binele ne dāruește, și iarăși mai desvėșitū va fi cu noi dupō sfēșitū, căruia i se cuvine tōtā mulțemita. Ci părăsește-te a mai preface scripturele, ca să și se iarte pėcatele.

Uniții grăescū : Vedeți, o fraților, că împrotivindu-vē petrei, au Bisericei aceia a lui Christos, înși-vē tocma cu biserica aceiași a Domnului Christos dela Rēsăritū cea grecescă, către toți vē tălcuiți, cum că sunteți gura ereticilor, iară nu pravoslavnicī, adecă sunteți gura iadului.

Ne-uniții grăescū : O ticălose frate ! de ce te silești să îneci corabia lui Christos, și nu pricepi, că însuși Sfinția Sa este cărmaciul și lopata în mână sa și va curăți aria sa de plevele tale ? adecă vorbele cele ca plēva, pentru că noi nu ne împrotivimū petrei credinței lui Christos, ci celor ce se facū pre sine Christosi pre pământū. Pentru că dice S-ta Evanghelie, că nu veți vedea urăciunea pustierei stāndū la locū, unde nu se pōte i procī. Aicea se înțelege anticristū, că el nu va șede în Biserică, unde ședū Archierei și Impērații, ce se va sui pre S-tul prestolū, numindu-se el Christos pre pământū, precum vedeți voi în multe locuri, că așa numiți și voi pre papa, iară căci fi dice urăciunea pustierei, pentru că el va pustii tōte cu sērșitul lumei. Ci vedeți, cine iaste gura ereticilor, noi au voi ? Ba cu direptate iaste, că vē dicemū idololatri, decă credeți în doi D-đei, unul în cerū, altul pre pământū.

Uniții grăescū : Și decă însuși Domnul Christos dice întru Evangelia sa, vai celui ce va sminti numai pre unul din cești mai micī ai lui ; ar fi mai ușor, decă ar lega o pėtră de mōră împrejurul grumazilor lui și să se arunce în marea. Dar de molitvele vōstre ce sēmă va fi, fraților, neuniți rēmāind ? și de acum înainte de ar mai fi porțile iadului au pricină de peire la atâte suflete.

Ne-uniții grăescū : Acea pėtră de mōră, ce scrie la S-ta Evanghelie, să dea D-đeu să fie spānzurată de grumaziū aceluia, ce v'au smintitū pre voi și așa va fi. Dar lōngă aceste te întrebū pre molitva ta, cinstite protopōpe, toți iriticiū, căți au fostū în lumea acėsta, și au învățatū în multe feluri de eresuri pre ómenī, aceia fi-vorū toți în muncă

au numai capetele, care i-au învățatū pre ei ? Ba știu, că vei să dici, numai cei rēi dascălii pentru izvodirile lor și eresurile lor se vorū munci, iar norodul ce iaste vinovatū ? Așa și noi pentru că noi, cei ce cu auđul dela Sfinți apostoli, și dela purtătorii de D-đeu Sfinți părinți, dela Sfintele sobōră acelor șapte așa ținemū. Ci Sfinților apostoli și Sfinților părinți, dela sobōre trebuie să le diceți gurele iadului, și ei se vorū munci, iară noi ce sūntemū vinovați ? Că pre noi ne-au învățatū aceia și au învățatū în pravilă noi ținemū. Iară în predaniile S-ților apostoli, sėu în cărțile S-ților dela sobōre noi nu mai găsimū nici o proorocie, ca să mai facē și altă lege mai nouă și unū Christos, ca să fie în cerū sus și altul jos pre pământū, adecă papa al vostru pre pământū. Iară de găsiți voi unde va, arătați-ne și nu ne faceți porțile iadului, pentru care precum mi se pare nu porțile, el însuși iadul va să se dea voi întru moștenire, iară nu sufletelor, care le înșălați voi, de urmēzā voi, că v'au călcatū legea de moștenire.

Uniții grăescū : Părășiți-vē dar și plāngeți, ca să fiți fericiți, nu căutați voia molitvelor vōstre, ca să puteți căuta voia celuia, ce v'au trimisū pre voi. Lepădați-vē pre molitvele vōstre înainte Domnului, iară a sluji lui D-đeu iaste, fraților, ca să dobāndiți lui pre oile cele rătăcite și pierdute, iară să nu le risipiți. Iară de nu, mai bine ar fi fostū, o fraților, ca să nu vē fiți născutū într'acėstā lume, precum știți cuvēntul Domnului, sėu porunca.

Ne-uniții grăescū : De ce dici, să ne părăsimū, să plāngemū, dar ca să fimū fericiți, și să căutāmū voei vōstre ? Aicea nu ne pricepemū de ce diceți să ne părăsimū. Pōte că dici să nu ne înkināmū lui Christos, că s'au suitū în cerū, ca să ne înkināmū papei, că au rēmasū D-đeu pre pământū ? Dar acėsta noi nu credemū, că de vomū crede, cum diceți voi, iată că pre papa îl facemū idolū. Și de dici să plāngemū, advērat, că de v'au cunōște greșala, voi ați trebui să plāngeți, și să vē părăsiți de voile vōstre, māncāndū carne în posturi și Vinerele și Mercurele pește. Iară de diceți, că voi nu māncăți carne, ce vē țineți posturile, dar apoi ce felū, că țineți legea bălțatā și trebuie să vē numiți popi bălțați, iară nu uniți, că bine vedeți, că nu e bine ? Una să ție apusenii, și una voi, apoi ce felū de unie este la voi ? Ce vedeți, că ar fi să vē lepădați molitvele vōstre de voile vōstre. În pontul de mai sus nemustrați cu Sfântul Vasile și cu Ioan Zlataust, și cu Grigorie bogoslov, cu Atanasie dicēndū : că le stricāmū noi aședūmēnturile lor, dar iară vedeți ce dice Sfântul Ioan Zlataust, unde scrie pentru 12 articuli ale legei, dicēndū : O creștinule, postește Mercurele și Vinerele preste totū anul, precum s'au rānduitū de sobōre și să nu strici acėsta nici pentru Patriarahul, nici pentru Mitropolitul, nici pentru rudenii, nici pentru priētenū. Mai veți ce dice Marele Atanasie, nu deslegați posturile și Mercurile și Vinerele, că celū ce des-

legă aceste, răstignește pre Christos, ca jidovii. Ci ia veđi cinstite protopope, după urmarea sfinților și învățăturilor, cine răstignește pre Christos, Răsăriteni ai Apusenii? Și nu ne ocarăți pre noi, că voi sfințeți rătăciții acia, ci mai bine ar fi fost să nu fiți născuți voi; căci pentru ca să aveți cinste și domnie, v'ați călcatu legea și ați skimbatu cinstea lumescă pre ocară vecinică.

Uniții grăescu : Iară alunecându-vă cu firea vre unii din molitvele vóstre, cum că ar fi fostu vre odată séu ar fi acuma capu, ca acesta Patriarchul Tarigradului, séu Ierusalimului, séu ore-care de ai Răsăritului séu de aiurea. Desceptați-vă acum, o fraților, și cunósțeți fórteluminatú, că necredéndu ei acuma, cum că Biserica Domnului Christos are capu vedutu, séu în locul séu pre péméntu numai pre unul, cum póte vre unii dintr'ênșii să fie capu peste tóte capetele, tocma adecă în protiva credinței lor.

Ne-uniții grăescu : Noi nu ne alunecămú cu firea, ca cum să nu fie vre unú patriarchu de ai noștri capu peste tóte, séu împrotivă cu papa al vostru; ci găsimú în pravilă scriind așa : Tarigrádenu să fie tocma întru cinste cu Episcopul dela Roma, și tocma să facé pentru skimbarea stégului. Apoi veđi, molitva ta, dacă ții de pravilă, iată că pravila nu ne lasă pre noi fóre de patriarchu. Lóngă acésta, vomú să te întrebămú și noi ne-uniții : Unú omú iéste pre lume și are multă moscenire și oblăduire sub mâna lui, și are unú feciorú, apoi decă va muri omul acela, póte fi să moștenescă tóte ale tatălui séu, au nu? Știú, că vei să ții, că póte și așa iéste. Dar Sfântul Marcu evangelistul, au focioru, Sfântului apostolu Petru și după mórtea tătâne-séu au rémasú tótá oblăduirea tătâne-séu în mâna lui, și au muritú în Alecsandria, dar nu putea el să lasă papă în Alecsandria, precum tătâne-séu în Roma, și au pututú și de ar fi vrutú în Roma nimicú n'ar fi lăsatú. Numai sfințele sobóre așa au aședatú, să se kíame și la Roma și la Alecsandria papă, că n'au vrutú să cinstescă pre feciorul mai mult, decát pre tatá-séu, precum vedemú, că vė ridicăți voi, decát părinții voștri și de legea lor, și vė faceți mai Sfinți și mai de trebă, de câtú ei. Ci o frate, cunósce adevėrul, și veđi, că mai suntu și alte capete în Biserica lui Christos, afară de papa. Și noi nu facemú în protiva credinței nóstre, ci voi v'ați alunecatú și ați căduțu; ci de v'ați scula, bine ați face, și de v'ar cădea păenjinéla de pre oki, ca și solzii de pre okii Sfântului apostolu Pavel, atuncea ați cunósce pre cine goniți și chuliți. Că legea părinților voștri chuliți, tocma în protiva credinței vóstre.

Uniții grăescu : Măcar, că destul ne ajuge noi tuturor acésta, adecă mărturia Domnului Christos, carele au ăisú : că Biserica sa și capul Bisericei séle nu va cădea nici odată în eresu, nici altă dată nici de cum.

Cei ne-uniți grăescu : Dar aicea de ce iară la Petru mă duci? și fmi spu : unde ăice Christos. că nu va cădea Biserica Romei în eresu? nici capul ei? o! gură căscată și plină de neadevėru, dar ia citește cartea lui Panaghiot de veđi, nu vei găsi 72 de eresuri tot anume unul câte unul, tot de cele bune (Mat. cap. XVI, st. 8. Panag. cap. XXIV). Care decă vei citi, mi se pare că nu vei ăice, că nu iéste așa. Și de ar fi fostu mai puține de șapte-deci și doé, și le-ași fi serisú unul câte unul; numai citește acolo, și vei vedea și noi numai ăicemú nimica. Numai molitva ta vei vedea de ce te-au lepădatú și cu cine te laudú. Măcar că vrei să ăici, că Panaghiot au fostu unú vrăjmașu al Apusenilor, mai rău de cât Măxim Peponisianul. Dar ia veđi, ce ăice Sfântul Ioan Teologul : iată că veđui o muere, îmbrăcată cu sórele și încălțată cu luna și în capul ei cunună de 12 stele, și în pânțece avėnd, striga, kinuindu-se să nascé. Lângă acésta Sfântă Scriptură, iarăși ăice : și aruncă șérpele înainte muereii din gura lui apă, ca un rú, ca să o ínece pre ea. Acésta Scriptură nu stimú, cumú o socotiți voi, uniților? Pentru fecióra Maria póte că înțelegeți voi? Ba nu. Că prea curata fecióra Maria n'au kinuitú, nici au născutú cu durere. Iară muerea aceea este Biserica, îmbrăcată în sóre, adecă în Christos, și încălțată cu luna, pentru că luna nu e curată și limpede, pentru că tóte necurățiile nóstre le punemú supt picióre, ci și luna are o negrėță într'ėnsa, precum se vede, că iéste încălțăminte piciórelor muereii aicea. Iară cele 12 stele, 12 apostoli ínkípuescú, cari au încununatú Biserica. Iară șérpele, carele varsă apă, ca unú rú, ca să ínece pre muere, suntu gurele și bârfelele ereticilor. Veđi apoi, de ce ăici, că Biserica Romei n'au avutú eresu nici odată, nici nu va avea? Și ia veđi, că ăice, kinuindu-se și muncindu-se să nascé, precum vedemú, că o kinuiți și voi acum și nu o lăsați să nascé și vėrsați ape, ca unú rú, să o ínecați, adecă vorbe împrotivóre. Și iară vedeți, ce scrie Ecclesiastul, ăicėndú : prindeți mie vulpele cele micé, care ímă strică vica mea, care vulpi se înțelegú ereticii, care strică dogmele Sfinteii Biserice. Apoi ăici, că Biserica Romei nu are supărare de eresuri.

Uniții grăescu : Pentru că și Biserica Răsăritului, a ne-uniților de astă-ăi, numai căci s'au rumpțú și rumpe de cătré mai marele capului ei, îndată au stătuțú și stă în protiva Bisericeii Domnului Christos, precum vedeți acum

Ne-uniții grăescu : Ba bârfești polovernice, că Biserica Răsăritului nu s'au rupt de cătré Biserica Romei, ci stă în starea ei, cum o au luto dela Sfinții apostoli și dela Sfințele sobóre. Ci papa s'au tăiatú de cătré dinsa, ca unú mădularú putredú și vrednicú de lepădatú, după izvodirile lui și faptele lui cele necuvióse. Și iată, că aicea voiú să ăi arătú numai pentru trei papi, câte eresuri au scornitú în Biserica,

precum istoria lui spune și scrie. Dela papa Frumos, acesta era de felul lui din Gălata, și avea întru sine eresul lui (A)Polinarie, și a lui Makedonie și a lui Orighen. Acesta s'au despărțit de cei patru patriarși, și au kîematu pre enézul dela ostrovul Vratani dela Almon și l'au făcutu împăratu la Roma, în locul împăratului grecescu. Și atâtău l'au furat cu nise jurământuri forte grele, cum că va asculta de dînsul ori-ce va porunci. Și enézul pentru cinstea și jurământul s'au lăsatu legea, ceia ce nu luase dela împăratul Constantin și dela papa Silivestru, și au începutu a urma după poruncile lui Frumos papa și în locul celor patru patriarhi, au făcutu patru arhierie de ai lui, și i-au numitu gârdinari. Acesta atâtău învêța, că Duchul Sfântu porcede dela Fiul, ca și dela Tatăl, făcendu-l slugă și robu, iară nu D-geu. Și au învățat pentru Născătorea de D-geu, să nu dică născătore de D-geu, ci născătore de Christos. Acesta au învățat și pentru purgatoriu, luându din eresul lui Origen, și au întorsu pre Olamanî (Alemani) adecă pre Nemți și pre Leși la acelu eresu. Iară după acesta au fostu papă Petru gângavul. De-acesta scrie, că s'au lepădatu de tot de legea grecescă și au turburată totă Italia și multe eresuri rele s'au însămnat într'însa (a). Că atâtău au poruncit popilor să aibă tot popa câte șapte muieri și fiitore câte vor vrea, și le va erta el pécatele. Póte că Sfinția sa au socotit, că de voru avea popii muieri multe, îi voru da lui câte una. Și au poruncit în Biserică să pue organe și tobe și alăute, și să lepede tóte cărțile din Biserică, câte avea Biserica, și au poruncit popilor săși radă barbele și mustățile și ómenii săși scurte chainele. Și ori-ce felu de pécate voru face, să n'aibă grijă, că el le va erta. Ei au stricat sinăcsarul și praznicile Sfinților, și au poruncit să postescă ómenii Sâmbăta, ca Ovrei, și care ori va face curvie, ori cu ce felu de rudenie, séu cu nebotezați, le va erta el. Că kieile împărăției sîntu în mâna lui. Și să ia doi frați doé surori și să mănence ómenii dintr'unu blid, de unde mănencă și cáni. Si alte lucruri necuvióse au făcutu în Biserica lui D-geu. După acesta au fostu papa Grigorie. Acesta au fostu de unu lucru în protiva papii lui Petru. Pentru că au poruncit, să nu aibă popii muieri; adecă să nu se cunune cu eale, iar posadnice (b). câte va vrea să aibă. Acestu papă a trimisú pre Ivan Azmi filosoful și cu alții la Tarigrad, la patriarchul și la împăratul, cum că cele șapte sobóre au greșit și ca niște ómenii proști și nef învățați au umblat. Și au trimisú de au stinsú tóte pravilele din partea Apusului și le-au băgat în focu. Și pentru Născătorea de D-geu au poruncit ómenilor să o numiască, ca pre una din muierile Sfinte, adică Sfânta Maria, și au stricat postul ei și al Sfinților Apostoli. Și iarăși au poruncit ómenilor să nu

(a) Cap. XXVI, vekî crosurî Nicolaiților.

(b) Vorbă slavonă dela покаянъ = a sădi, a ținea în totul țitóre.

sărute sfintele icóne. Și săși facă cruce numai cu doé degete și să puie atâtău în stânga. Și să facă pâine în tróca, întru care spală cămașile. Și să mănence zugrumatú, și ursú și veveriță, și gaița și cióră și măța. Și să slujascé popii pre cale liturghie, fóre de Biserică și fóre de antimisú și cu azimă, iară nu cu pâne dospită și să nu bage sare într'acelu azimitu, dicéndu că e trupú mortu. Și când voru boteza popii prunci, și nu voru avea miru, să scuie în palme și să măștice cu degetul și să bage atâtău în gura pruncului, apoi să'lú ungé. Dar alții dela aceștia încóce, adecă în urma lor după dînsii, câte, au izvoditú péné la 72 de eresuri, precum ș'am scrisú mai înainte. Ci din neștiință și réu grăesci, de dici, că Biserica Romei n'au avutú eresú și dici că nu va avea. Că ia vedí, numai dela trei papi, câte au căpătatú. Dar de și le-ași scrie și dela ceialalți? Că trecú dela 72 înainte. Că bine știți, că câți eretici au izgonitú cei patru patriarhi, și ei au fugitú la papa, decă s'au despărțit de sobóre. Și dela toți au luatú papii vostri câte ceva. Ci-ne dați pace, de nu poftiți să vé ocăriți de tot. Când la tóte poruncile prea Înălțatei creesei ascultămú, și la ale Domnilor noi, ca niște robi, ascultămú. (a). Iară pentru lege nu. Iară de ne vei mai scrie și alte ponturi, bucuroși vomú da răspunsul forte frumos; numai să nu'ți fie rușine omule. ci dară creștinu îți dicemú, iară pravoslavnicu nu ești, că te-ai lepădatú. Dară Biserica Romei are patriarchu pre papa dela Roma și împăratu pre împărătesa dela Viena. Iară a noastră stăpână, Biserica Răsăritului, are patru patriarhi și împăratu Monovie (b). Decí aceștia nu facú unație. Și noi ca oile, după păstoru, așa vomú urma. Dar voi pre noi ce ne siliți, fiind noi oi, să îndreptămú pre păstorii. Și cum am face călcare de lege, fóre de scirea celor mai mari, ce ne-au făcut'ó și ne-au dat'ó? Ci ne rugămú dați-ne pace de acesta și fiți sănătoși cu D-geu.

Uniții grăescú : Și pentru aceia, fraților, Biserica Răsăritului nu este nici cum pravoslavnică; pentru că una este Biserica Domnului, iară nu doé, séu mai multe, precum și mărturisimú din preună toți kiar, adecă întocma în protiva călugărului monachú, numitú aicea mai de-asupra forte rătăciturii și rătăcitorului de suflete forte adevărate. Supt aceste tóte pre același milostivul D-geu, molitvelor vóstre, tuturor a fi de apururea de ajutorú și îndreptatorú forte rugându'l prin data datoría mea cea protopopescă, și rămăiu al molitvelor vóstre al tuturor de totú binele voitorú și bunú credinciosú, séu pravoslavnicú de Biserica grecescă a Răsăritului.

Ne-uniții grăescú : O filosofe Egiptene, de ce și cu bârbele îndrănești a dice, că nu e pravoslavnică Biserica Răsăritului? dar au n'au

(a) Alusiune la Maria Tereza și la magnații ungrú.

(b) Ore aici n'a voitú Autorul să dică Moscoviei?

rămasă pravoslavia ei? Ai vei să dicit, că nu cinstește pre papa, ca pre D-đeu pre pământu? Voiu să'ți dicit și alta, măcar că ț'am mai spusă, pentru că filosofia dela Chaldei, și ei cu totă filosofia, precum și voi acuma. Iar de dicit, că una au fostu Biserica lui Christos, iară nu doă, precum serie la prorocul „Samuil (II Țar. (a) cap. II, st. 5) dicitendū, că cea stăpă aunăscut șapte, iară cea cu feciori mulți slabi. Adecă Biserica Răsăritului au născut șapte taîne cu șapte sobore, iară cea jidovescă slabi. Iară cęsta de acuma, ce țineți voi apusenii, adecă a trea Biserica, au născutu 72 de taini, adecă de cresuri, precum papa Frumos le-au aședatū și le-au datū să le țineți și vedemū, că le urmați, fie-vē de bine. Iară noi nu ne amestecămū. Iară de dicit, că acelū părinte au fostū rătăcitu, ba voi sūnteți rătăciți și perduți și vē asemănați lui Alexandru, faurul de aramă, carele tot-de-una bătea și înkidea pre Sfântul apostolū Pavel și ori în ce cetate mergea apostolul, el era mai nainte acolo, de-ī da palme preste gură și peste obrazū, să nu grăiascē de Christos; pentru care dicit apostolul; „datumi-s'au mie strămurarea ingerul satanei (Cor. Cap. XII, st. 7 la adoa carte a lui Pavel), ca să mă batē preste obrazū, ca să nu mă înalți forte“. Ci precum faurul făcea S-lui Apostolū Pavel, așa și voi acelui Archimandritū și Sfântū părinte. Ci ia aduți aminte în ce parte de locū au fostū mai rēi tiranii, decât apusenii? Au nu apusenii, au nu ei au omoritu pre Domnul Christos? Au nu ei pre Sfinți apostoli Petru și Pavel? Iară ce spoiescū mormintele și muncescū să le facē cinste mai des, decât celorlalți apostoli? Ia veđi, că numai dintr'acęsta ū potū cunoște și ū vei pricepe, că facū, ca jidovii, precum și eresul Sămbetei l'au luatū dela jidovi. Serie la Sfânta Evanghelie: Amar voi cărturarilor fățarnici, că zidiți mormēnturile prorocilor și dicit, că de am fi fostū în dīlele părinților noștri, n'ați fi fostū părtași în sāngele prorocilor, și înși-vē voi vē dovediți, că sūnteți fi celora, ce au omoritu prorocii, și voi pliniți mēsură părinților voștri, Apusenii, cari au omoritu pre Sfinți Apostoli. Dar acestū Sfântū călugerū trimisū, au fostū dela D-đeu, îndreptătorū a multor suflete forte cu adevēratū. Cu aceste cu tōte, milostivul D-deū cela ce au scosū pre Sfântul Apostolū Petru din temniță întunecōsă și l'au izbăvitū din mânele lui Irod și din tōtă asceptarea norodului jidovescū, să vē scōță și pre voi din tunecata temniță a necunoștinței și de muncele cele, ce vē așteptă, să vē vadē pacostea și sfârșitul și rămānemū de acęsta, ca niște înțelepți, puteți socoti, că otravă puțintică trebue iară, doftorii dulci trebue multe. Ele (b) înțelepți sūnteți și știuți și bine știți că și la

(a) Vorba Țarī este întruchuiată în locū de Impērați.

(b) În locū de ei.

Sfintele sobore Sfinți părinți pēnē nu făcea minuni, nu putea din cuvinte numai a-ī înfrānge pre eretici, precum Sfântul Spiridon cu cărămida și Sfântul Nicolae cu palma și soborul al VII-lea cu Sfântul Erimia. — (Daniil prorocū cap. V) Impēratul Valtasar, fiul lui Navachodonosor impēratū au vēđutū, când se ospāta el cu o mie de omeni ai lui, o înkipuire de mână din păcharū și au scrisū pē pārete: căci au bēutū cu vasele cele de aurū și de argintū, care le luase Navachodonosor impēratū dela Ierusalem, și acęstea au scrisū: Mai thekil tares, și acęsta asemāna graiului, adecă „Maică mēsurat'au D-đeu impērața ta“. Cum pēnē și se află lipsindū Fares, ce despărți impērația ta și dede Midenilor și Persilor.

S'au scrisū, precum însemnēză aici de popa Vasilie, care o au fostū trāmisū în țera rumānescă din puncturi în puncturi.